

«Kämma tiden som passerar [\[1\]](#)»

I

ЭЛЕКТРЫЧКА ДА СТАКГОЛЬМА

Паміж ранішнім зімовым сонцам і вокнамі цягніка, які вязе мяне ў горад, дзе я нарадзілася, праносіцца гіганцкая, уровень з дрэвамі, срэбная ліса, шырокі хвост паралельна спіне. Кончыкі паўсцінак ззяюць у кантравым святле.

У плацкартным купэ я займаю ніжнюю паліцу, больш тут нікога няма. Абапёршыся на запlechнік і закінуўшы нагу на нагу, сузіраю бег светлавых плямаў за шыбамі.

Я вярнулася ў Беларусь месяц таму і яшчэ не да канца прызвычалася, што я цяпер зноў тут, а тыя, з кім я прабавіла тры месяцы, засталіся ў іншай бурбалцы жыцця. Паміж намі павісла маўчанне.

Згадваю той вечар, калі мы ўтрох блукалі па стакгольмскіх вуліцах і я пачула, як разважлівая Тунтэмадон, пацвельваючы з меланхалічнага настрою нашай малодшай прыяцелькі, сказала:

— Жыццё як электрычка, так, Фартун?

Я прапусціла папярэднюю частку размовы і таму зацікаўлена спытала:

— Чаму? Чаму жыццё як электрычка?

— Ідзе хутка!

У Яблычны горад я прыехала напрыканцы лета, каб удасканальваць сваю шведскую мову ў школе для дарослых.

Сустрэў мяне тутэйшы настаўнік гісторыі і матэматыкі барадаты балбатун Увэ, які выдаў мне ключы ад пакоя і троху павадзіў па мястэчку. Увэ ані разу не перайшоў са мной на англійскую мову. Вось так адразу кінула мяне ў гутарковую шведскую, як шчанючка ў ваду. Пазней высветліцца, што мне не так і проста разумець Увэ. Але пры першай сустрэчы нейкім чынам, відаць, ад стрэсу, я разумела амаль усё, што казалі ён і мілая рэцэпцыяністка Сара з пірсінгам і рукамі ў татухах, якая на маю просьбу прынесла з кухні кантэйнер з абедам.

Мне нязвыкла думаць, што я тут надоўга. У інтэрнат амаль ніхто яшчэ не заехаў. Маёй суседкі па пакоі пакуль таксама няма, я з хваляваннем чакаю яе прыезду.

Раніцай наступнага дня я крыху прагулялася па ваколіцах. У траве поўзаюць буйныя вінаградныя смаўжы са светлымі ракавінамі. Папаўзні скачуць па таўшчэзных дубах ля Стурагордэна, аднаго са школьных карпусоў, дзе на другім паверсе месціцца кухня і абедзенная заля, а на першым — рэцэпцыя і кабінет рэктаркі. Каб трапіць да Стурагордэна, трэба ўзняцца на самы верх высокага пагорка, на якім стаяць школьныя будынкi. Я ажно ўзмакрэла, караскаючыся да рэцэпцыі з чамаданам і

заплечнікам. Той корпус, куды пасялілі мяне, Стары Вэстэргордэн — ніжэй, ля дарогі і аўтобуснага прыпынка.

У Вэстэргордэне шмат дзвярэй і лесвіцаў, у якіх я блытаюся, забываю дзе і што, як сюды ўваходзіць і адсюль выходзіць. Учора заблукала і замест свайго пакоя ўварвалася да нейкай дзяўчыны ў бялізне. А сёння, калі я ляжала на ложку, да мяне раптоўна зайшоў тэхнічны супрацоўнік, страшна сумеўся і выбачаўся.

Возера, чаратовыя берагі якога добра відаць з вокнаў майго пакоя, — гэта Мэларэн. Яно агромністае, але з-за няправільнай формы з мноствам вузкіх заліваў такім не падаецца. Па ім раскіданая процьма астравоў, некалькі ляжаць тут непадалёк.

На возеры жывуць ныральніцы чомгі і лыскі. Падчас прагулянкі я звыкла лічыла, як надоўга яны затрымліваюць дыханне, даўшы нырца. Чарада гусей праляцела над сваім адлюстраваннем. Ля берага гайдалася ў вадзе вялікая мёртвая птушка.

Я на нервах: прыехала мая суседка. Адразу мне зразумела, што мы вельмі розныя. У суседкі шмат рэчаў, толькі аднаго абутку — асобны вялікі чамадан. Боты ў яе на высокіх абцасах з залатымі спражкамі.

Увэ крыху расказваў мне пра маю суседку, ён памятаў яе з уступнага сумоўя. Завуць яе Мацільда, яна мясцовая, працавала ў кол-цэнтры і любіць падарожнічаць. Мацільда будзе давучвацца па праграме сярэдняй школы.

Мне падаецца, яна, як і я, збянтэжаная сціпласцю інтэрнацкіх умоў і адсутнасцю прыватнай прасторы. Напэўна, і мной як суседкай. Калі яна ўвайшла, я сядзела на ложку — непрыбраная, у чорных спартыўных штанах, даўгавязая светлавалосая кудлатая чужынка. Мацільда нашмат маладзейшая за мяне, хоць з-за густа пакладзенай касметыкі гэтага адразу і не зразумееш. Ёй усяго дваццаць, а мне трыццаць пяць. Я так разгубілася пры яе з'яўленні, што ледзь не забыла ўсе шведскія словы. Але так-сяк прадставілася, прапанавала дапамагчы зацягнуць яе торбы з вуліцы. Мая дапамога не спатрэбілася, суседка прыехала з сям'ёй: мамай, татам і малодшай сястрой — яны дапамаглі з рэчамі.

Мацільда прыдумала пераставіць кніжную шафу паміж нашымі ложкамі так, каб не замінаць адна адной ноччу. Яе мама сказала, што мая новая суседка позна кладзеца спаць. Зрэшты, потым вырашылі шафу не рухаць.

На агульным зборы і сустрэчы з куратарамі груп я была ў адчаі, бо не разумела амаль нічога з таго, што казалі па арганізацыйных пытаннях: як будзем вучыцца, дзе займацца. Мая шведская напраўду яшчэ слабая. На сустрэчу з куратарамі ў памяшканні былой царквы на тэрыторыі школы я трапіла толькі таму, што ўвязалася за Мацільдай і яе новай прыяцелькай, якую яна, мусіць, завяла на ўчарашняй вечарыне знаёмстваў у Стурагордэне. А я вечарыну прапусціла, бо не ведала пра яе.

Нарэшце я сустрэлася са сваёй куратаркай Мартай, з якой дагэтуль мы трымалі сувязь па электроннай пошце. Гэта элегантная, падцягнутая жанчына гадоў шасцідзесяці з разумным і жывым позіткам. У Марты я вырашыла ўдакладніць усё, што не зразумела: куды хоць ісці пасля абеду, у які кабінет. З тым самым пытаннем да нас падышла дзяўчына з Расіі. Яе завуць Ніна, і яна таксама амаль нічога не зразумела. Яе прозвішча падчас пераклічкі я не распазнала як рускае, бо, калі яго называлі, няправільна паставілі націск. Мы з ёй былі радыя знайсці адна адну. З краін былога Саюза больш мы тут пакуль нікога не заўважылі. У абед, прынамсі, першыя дні, шведы гуртуюцца са шведамі, арабскамоўныя з арабскамоўнымі, у нас з Нінай супольнасць з двух чалавек. Ніна на год малодшая за мяне, па адукацыі яна эканамістка, скончыла ўніверсітэт у Расіі. Мая новая знаёмая ездзіць на заняткі з суседняга мястэчка Эмчопінга, дзе жыве з васьмігадовай дачкай і братам.

Вучыцца мы будзем на курсе, што называецца агульным, у групе “Шведская як замежная мова”. Разам з намі ў групе дзве жанчыны і юнак з Сірыі, па адной вучаніцы з Японіі і Афганістана і хлопец з Кітая. Праз пару тыдняў да нас мусіць далучыцца яшчэ адна студэнтка. Усе, апроч мяне, праходзілі сумоўе, каб паступіць, я ў школе адзіная стыпендыятка.

Шмат чаго на занятках я не разумею, але, дзякуй богу, галоўнае, што адбываецца, цяплю.

Са мной на паверсе жывуць адныя юнакі і дзяўчаты са Швецыі. Яны ўжо перазнаёміліся, і я адчуваю з імі дыстанцыю. Напэўна, праз узрост і культурную іншасць, хаця, можа, і праз мову. З дарослымі, якія працуюць у школе, і з іншымі замежніцамі я пачуваюся значна свабодней.

У першы тыдзень усе, хто жывуць на нашым паверсе, сабраліся на кухні на арганізацыйную сустрэчу. Абмеркавалі дзяжурствы па паверсе і расклад на карыстанне пральнай машынай. Выглядае, быццам мы добра да ўсяго дамовіліся.

У школе знайшліся яшчэ двое з краін былога Саюза, якія гавораць па-руску: Фіруз і Эвеліна. Яны пара, абое паспелі павучыцца па некалькі гадоў у шведскай гімназіі, ім абаім каля дваццаці гадоў. Цяпер у гэтых жа групах, як Мацільдзіна, яны дабіраюць балы па курсе сярэдняй школы.

Эвеліна паходзіць з Татарстана, у межах агульнага курса яна вучыцца на так званай “лініі” фатаграфіі. У школе ўсе яе ведаюць па зялёных валасах.

Фіруз прабавіў дзяцінства ў Маскве, а пра паходжанне сваё маўчыць. Ён збіраецца быць айцішнікам, дапамог мне “крэкнуць” софт на маім нэтбуку. Цяпер тэкставы рэдактар не зможа ганьбіць мяне чырвонай палоскай з патрабаваннем яго зарэгістраваць.

Фіруз саромеецца свайго імя і хацеў бы яго змяніць.

— А якое ты хацеў бы імя? — пытаецца Эвеліна. — Мне тваё падабаецца!

Фіруз не кажа якое. Мне чамусьці здаецца, што вытанчанаму Фірузу пасавала б французскае імя. Але мяркую, ён хоча шведскае.

Я спытала ў Эвеліны, як доўга ў яе былі цяжкасці з гаварэннем па-шведску і разуменнем мовы. Яна адказала: “Першыя тры гады”, — і дадала, што дагэтуль кепска разумее гаворку шведскіх адналетак, перасыпаную слэнгам, з якой і я, вядома, не даю рады. Відаць, я яшчэ няблага трымаюся, з улікам таго, што досведу гаварэння не маю амаль ніякага.

Стаіць пагода, адно што ля вады гуляе моцны вецер. Паводле прагнозу надвор'я — плюс дваццаць тры градусы, але на сонцы адчуваецца ўсе дваццаць восем. Сонца такое яркае, што стамляюцца вочы.

У пажонднай кампаніі дзвюх дзікіх качак на прычале насупраць школы я, што апантаная, вучу па тэлефонным дадатку новыя словы, бо адчуваю моцную патрэбу як найхутчэй перайсці ў шведскай мове з дурніц у разумніцы.

Усе дні, што я тут, бераг быў даволі бязлюдны, а тут раптам заўважаю — ідзе пара гадоў сямідзесяці. Відаць, выйшлі з адной з віл перад школай. Ён — у белым купальным халаце. Я пазіраю на іх і вітаюся, бо, прынамсі, у школе прынята вітацца. Але мужчына з падазрэннем свідруе мяне позіркам. Прычал шырокі, я сяджу на ім злева, а тыя людзі моўчкі кіруюцца направа, туды, дзе стаяць два сталы з лавамі. Тым не менш сходзі ў ваду — з майго боку. Дзявацца няма куды, распрануўшыся воддаль, у ваду яны спускаюцца каля мяне.

Нічога мне не вымаўлялі, але я не ведала, куды падзецца ад няёмкасці. Тут паўсюль на прычалах напісана “прыватны”, але на гэтым я прачытала слова, якое значыць “агульны”. Мацільда, у якой я пыталася пра гэты подпіс, сказала, што там можна сядзець, калі так напісана, але я ўсё адно не была ўпэўненая. І не дарэмна. Перад сыходам паглядзела на шыльду — там яшчэ напісанае слова “ej”, якога я не ведала. Гляджу ў слоўніку — гэта адзін з варыянтаў адмоўнай часціцы. Значыцца, на шыльдзе напісана

“Не агульны”.

Яблычны горад — мястэчка, дзе ў маляўнічых вілах з прыгожымі садамі і прысядзібнымі дзялянкамі збольшага жывуць заможныя людзі сталага веку. Апроч нашай “народнай школы” для дарослых, ёсць яшчэ крутая гімназія з інтэрнатам. Дзеці з гімназіі носяць уніформу і маюць рэкламны выгляд, учора міма мяне праехаў на ровары хлопчык у беласнежнай кашульцы і шлеме. Шведскі школьнік, як з карцінкі.

У абедзвюх школах вучацца не толькі мясцовыя, але і замежнікі рознага паходжання. У нашай школе іх асабліва шмат, і я не ведаю, наколькі гараджанам гэта даспадобы. Нядаўна я не магла знайсці ў краме цукар і, паколькі нікога з супрацоўнікаў паблізу не было, доўга не думаючы, спытала, ці не ведаюць яны, дзе звычайна цукар, у пажылой спадарыні і спадара, якім надарылася стаяць побач. У Мінску так спытацца — звычайная справа. Але па твары спадарыні і па тым, з якой здзіўлена-абуранай інтанацыяй яна перапытала пра маю патрэбу, я зразумела, што ўчыніла неверагоднае і парушыла мяжу, якую пераходзіць нельга. Вынікае, я зноўку села ў лужыну.

Вяртаючыся з возера, сустрэла ля школы Зэйна, сірыйскага хлопца з нашай групы, які курыў за столікам на двары, і вырашыла развезць фрустрацыю гутаркай.

Яшчэ да пачатку заняткаў я аднойчы напаткала яго на вуліцы: ён ехаў на ровары і прыпыніўся, каб спытацца, дзе знаходзіцца крама. Тады я адказвала па-ангельску і не ведала, што гэта будзе мой аднагрупнік. Сёння я вырашыла, што трэба пагаварыць з ім па-шведску. Змагла падтрымаць

размову — пра надвор’е, вучобу, пра тое, што ён любіць рабіць і як я тут пачуваюся. Мне галоўнае ўтаймаваць сваю нервознасць і ўзяць сябе ў рукі. Калі людзі даведваюцца, што я жыву ў Швецыі толькі некалькі дзён, то робяць вялікія вочы. Для такога кароткага тэрміну моўнай практыкі я гавару і разумею шмат. Я маю намер браць шведскую мову штурмам. Зэйн жыве ў краіне тры гады і ўжо прайшоў курс шведскай. Не дзіва, што так добра балбоча. У нашай групе ён таксама дабірае балы, каб скончыць сярэдняю адукацыю.

Смешна, што Зэйн пацікавіўся, ці замужам я і ці ёсць у мяне хто. Яму дваццаць. Большасці ў школе каля таго. Я старэйшая амаль на яшчэ адно ягонае жыццё. Шчыра прызналася, колькі мне — ён быў уражаны. Я кажу: “Ты такі малады”. А ён: “Я дарослы!” Потым дадае: “Ну, малады дарослы”.

Падчас сядзення на прычале мне надзьмула ў твар, і цяпер ён гарыць. У Швецыі ветранае надвор’е даволі частае, я заўважыла гэта яшчэ па ранейшых візітах у Стакгольм. Стакгольмскі вецер аціхае ўвечары, і толькі тады добра быць на дварэ. Пасля прагулянак у Яблычным горадзе, калі я не хаваю твар у капюшон, то ў канцы дня пачуваюся так, быццам мне надавалі аплявухаў. Спытала ў Мацільды, што шведы робяць, каб уратаваць твар ад ветру. Кажа, што нічога не робяць. Пра тое, што шведскі вецер нейкі асаблівы, яна ніколі не думала.

Ніна сказала, што многія сталыя людзі ў Швецыі часта не хочуць нават размаўляць з табой, калі ты чужынка — з ёй такое здаралася.

Адна шведская дзяўчына, Сандра, з першых дзён пачала вітацца са мной па-руску “*прыв’ет, Алена*” і сказала, што ў мяне прыгожае імя. Я пачынаю разумець, што гэта рэдкая адкрытасць, і асабліва цаню, калі нехта так паводзіцца. Навучыла Сандру беларускаму слову “*прывітанне*”, і цяпер яна кажа так.

У мясцовай кнігарні купіла вызначальнік птушак з фотаздымкамі, каб вучыць іх назвы. Гляджу, як гэта будзе па-шведску: верабей, сарока, белая пліска, лыска, папаўзень... Вось канадская казарка — карычневае пер’е, чорныя шыя і галава з белымі шчокамі. Гэта вялізная, моцная і баявітая птушка з трубным голасам. Тут я пабачыла іх упершыню: тоўстыя, цяжкія, гэтыя гусі могуць падоўгу стаяць на сваіх тонкіх нагах, быццам у летаргіі. Залётны від, кажуць, раней тут такіх не было. Я сфатаграфавала казарку пад шведскім сцягам на лодцы. Сцягоў у Яблычным горадзе — на кацерах, што калыхаюцца ля прычалаў, і ў дварах дамоў на флагштоках — гэтулькі ж многа, як і казарак. Шэрыя гусі драбнейшыя памерам, у іх ярка-аранжавыя дзюбы і белыя падхвосці. Качкі-крыжанкі шпацыруюць ля берага, перавальваючыся на перапончатых лапах. Я бачыла аднойчы, як малы школьнік пабег за адной. “Не ганяйся за імі!” — хуліган быў хутка прыпынены

класнай выхавацелькай. У Швецыі і жанчыны, і мужчыны працуюць у выхаванні. У нашай школе маецца курс, які рыхтуе да гэтай прафесіі.

У другой палове дня пайшоў дождж, ад учарашняга курортнага надвор'я не засталася ані знаку. Неба шэрае спрэс, як мінскае, і няможна прагуляцца. Парасона ў мяне няма. Калі дождж толькі пачынаўся, я была выйшла на двор, прыхапіўшы фотаапарат у запlechніку, але адразу ж вярнулася назад пад дах. Сяджу ў холе на другім паверсе на канапе, чакаю прасвету ў аблоках. Тут і балкон ёсць, але ў такое надвор'е на яго не высунешся. На бярозе насупраць мокне вяхір. Звычайных гарадскіх галубоў у Яблычным горадзе няма, а гэтых шмат, кугукаюць у вершалінах дрэў — угу-угу-угу, іх чуваць праз акно.

Нарэшце пачаліся нармальныя заняткі. З раніцы ў мяне было чатыры ўрокі шведскай, я ажно стамілася, але ўсё вельмі спадабалася. Два ўрокі правяла Астрыд, энергічная інтэлектуальная спадарыня гадоў каля сямідзесяці, колішняя рэктарка. Астрыд не зломак: колькі год працавала з цяжкімі падлеткамі. Яна выкладае матэматыку і біялогію, але карэктэе свае заняткі пад патрэбы нашай групы, бо ўсё-ткі нам трэба больш моўнай практыкі. З Астрыд мы пісалі пра тое, што запамнілі з нядаўняй экскурсіі па Яблычным горадзе, і чыталі навіну ў газеце пра землятрус у Італіі. Таксама два ўрокі былі з нашай куратаркай Мартай. Яе заданні мне асабліва цікавыя. Раней мы дзяліліся на групы і бралі адно ў аднаго інтэрв'ю, а сёння пісалі паводле гэтых апытанак разгорнутыя аповеды. Мы трапілі ў адну групу з Нінай і Фірузам. Разумею, што Марта наўмысна нас пазнаёміла, каб мы хутчэй акліматызаваліся. Фіруз браў інтэрв'ю ў мяне, я — у

Ніны, а Ніна — у Фіруза. Марта кажа, што я добра даю рады з пісьмом, а выкладчыца Інгер, якая вяла ўрокі ў Фіруза, сказала на перапынку, што ён крута напісаў пра мяне. Пазней можна будзе пачытаць, усе гутаркі вывесаць на дошцы ў калідоры каля вучэбных кабінетаў. Потым мы пісалі лісты самі сабе з чаканнямі на семестр і ў заклееных канвертах паклалі іх у кошык. Гэтыя лісты мы мусім атрымаць у канцы семестра.

Я напісала, што не маю ніякіх планаў і проста жыву кожны дзень без чаканняў, каб не расчаравацца. Гэта праўда, я асцерагаюся ілюзій пра людзей і будучыню. У мяне ёсць досвед хібных уяўленняў пра тое, хто і што застанеца ў маім жыцці надоўга, і я баюся рабіць далёкія высновы. Проста радуюся, калі нешта добрае сёння, а як нешта не вельмі добрае, стараюся не браць да галавы і спадзяюся, што людзі даруюць і забудуць, калі я нешта раблю не так.

Толькі наважылася напісаць, што спадзяюся істотна прагрэсаваць у шведскай мове, хаця і ў гэтым, па вялікім рахунку, я дазваляю сабе трымацца, як пойдзе. Зрэшты, мне з кожным днём лягчэй. Урокі ў нас толькі па-шведску, і я нічога так, сяджу цямлю.

Раз іду пехам з крамы, уздоўж дарогі, а насустрач чэша Мацільда ў гэткім плашчы-разлятайцы з двума сябрукамі. Яны, высокія, паабапал, а Мацільда, што ім да вуха, — па цэнтры. Адразу бачна, хто тут найкруцейшая. На нешырокай вуліцы больш ні душы. Я гляджу на іх, але Мацільда не заўважае мяне, быццам я празрыстае паветра. Прамінула, не падаўшы і знаку, што мы знаёмыя. А мы ж толькі раніцай прагнуліся ў адным пакоі.

У Мацільдзінай мамы фінскае прозвішча, хоць толькі бабуля ведала фінскую. У нейкай ступені мой ранейшы спадзеў, што раптам у Швецыі ў мяне будзе фінская суседка, спраўдзіўся. Дома я крыху вучыла і фінскую мову, адно толькі, што з Мацільдай я трэніраваць не атрымаецца. Мы і па-шведску не гутарым, бо мне цяжка з ёй разумецца, таму — па-англійску. Зрэшты, мы наагул размаўляем вобмаль.

Пафарбаваныя ў яркі блонд валасы Мацільда прыбірае з ілба назад і зашпільвае. Той яе абутак, што не красоўкі, — увесь на высокіх абцасах. Часта Мацільда накіне на плечы скуранку і стаіць на двары з прыяцелькамі, папыхвае цыгарэткай. Ці там жа, за сталом пад паветкай, курыць, насунуўшы кепарык на вочы, на сталае — бляшанка піва ці энергетыку. Побач — яе светлавалосы і вечна разгублены сябрук Лінус з мяккім выразам твару, далікатнай скурай і падрапанай шчакой. Не курыць, але складае кампанію.

Мацільда заўжды пры макіяжы і фарбуе вусны ў ружовы. Я ж, наадварот, гэтым летам, калі павыйшлі

касметычныя запасы, амаль перастала фарбавацца і знаходжу гэта вельмі зручным.

Я храпу і загадзя выбачылася за гэта перад суседкай. Але, на шчасце, Мацільда моцна спіць і нічога ўначы не чуе. Раніцай яна не можа прачнуцца, не чуе будзільніка ў тэлефоне. Ён звоніць доўга і гучна, але прачынаюся па ім толькі я. За гэта Мацільда, у сваю чаргу, прыносіла мне свае выбачэнні. Мы збольшага датрымліваемся палітэсу.

Але ўсё адно нам няёмка разам у адным пакоі, мы выцягнутыя з розных пластоў жыцця, як грыбы ці ягады. Пасля заняткаў Мацільда тусіць з дзяўчынкамі і хлопчыкамі свайго ўзросту — Лілі, Франк, хто там яшчэ...

Увечары мне няма з кім словам перакінуцца, і я не ведаю чым сябе заняць.

Ніколі ў жыцці я не пісала хайку, а тут нам задалі напісаць некалькі па-шведску. У мяне атрымалася так:

*Бляск асляпляльны.
Птаства бавіцца ў веці.
Ляжу на траве.*

*Восень дыхае.
Дождж у барабаны б'е.
Ложак бяссонны.*

Асабліва я ўпадабала тья, што склалі Ніна, Зэйн і Ванг Вэй. У Зэйна хлапчукова-сярдзітае:

*Вецер дзьме моцна.
Мора і бераг б'юцца.
Шафёр злуецца.*

Маўклівы дзевятнаццацігадовы Ванг Вэй з Шанхая — згуба дзявочых сэрцаў. У інтэрнат часам наведваецца яго дзяўчына. На ягонай шыі — след ад пацалункаў.

*Большае стома.
Ты на мяне палюеш.
Холад па целе.*

Ніне яшчэ не пацвердзілі яе ўніверсітэцкі дыплом.

Яна працуе прыбіральшчыцай у вечаровую і начную змены. Цяжкая фізічна і нізкааплата работа — для колішняй галоўнай бухгалтаркі радасці мала.

Яркае сонца.

Людзі ляжаць на пляжы.

А мне — на працу.

Другое хайку Ніна склала пра бялюткі пакой, белата якога робіцца асабліва заўважнай, бо ў ім ляжыць чырвоны яблык.

Жыць у інтэрнаце мне нудна і самотна, я ўвесь час чакаю заняткаў, засмучаюся, калі яны заканчваюцца. Праводжу Ніну да прыпынку, з’ядаючы яблык, які зрываю па дарозе, і мы гутарым, пакуль не прыходзіць аўтобус. Я ўжо ведаю, на якім дрэве з тых, што растуць ля школы, яблыкі найсмачнейшыя.

Сулаф і Ясмін з Сірыі, а таксама Эміко з Японіі ездзяць на заняткі з мястэчак паблізу, як і Ніна. Мы з імі прыкладна аднолькавага ўзросту. Да свайго сораму, я раней не ведала, што ў Сірыі шмат хрысціян, даведалася ад аднагрупніц. Сулаф, Ясмін і Зэйн — хрысціяне. Адзіная ў нашай групе, хто насіла мусульманскую хустку, — гарэзлівая дваццаціаднагадовая Хадзіжа з Афганістана. Яна вучылася ў нашай школе і летась разам з нашымі сірыйскімі дзяўчатамі. Яны яе дужа любілі. То Ясмін яе жартам па ілбе плясне за памылку — так, пясчброўску, то падчас самапрэзентацыі даўно знаёмая з ёй Сулаф скажа: “Прыемна пазнаёміцца, хабібі”.

Раптам на самым пачатку семестра Хадзіжа сабралася замуж, чамусьці ў Індыю, за хлопца, з якім пазнаёмілася праз інтэрнэт. Ясмін за яе турбуецца.

— Яна яго ніколі жыўцом не бачыла!

Калі Хадзіжа з’язджала — плакала, ёй падабалася ў школе. На развітанне абнялася з Мартай і Ясмін. Цяпер Марта хвалюецца за яе і спадзяецца, што Хадзіжа дасць пра сябе ведаць, але ад той няма вестак...

У інтэрнаце, таксама ў Старым Вэстэргордэне, толькі на другім паверсе, жывуць у адным пакоі Зэйн і Ванг

Вэй. Мае знаёмцы Эвеліна і Фіруз жывуць у іншым інтэрнаце, за два аўтобусныя прыпынкі ад школы.

Я думала, толькі мне цяжкавата наладжваць кантакт са шведскімі суседзямі па інтэрнаце, але Эвеліна кажа, што ёй таксама складана сябраваць з мясцовымі аднагодкамі, хоць яна з дзевятага класа вучылася ў звычайнай шведскай школе. Яны паводзяцца ветліва, размаўляюць, але трымаюць дыстанцыю.

Бывае такое дзіва, што некаторыя людзі падобныя як блізняты не толькі з твару, але і па характары, хоць і жывуць у розных краінах.

Для рэктаркі школы Лінэі я незнаёмы чалавек. А яна для мяне, у іншай бурбалцы жыцця, добра знаёмая. Яе светлую грыўку, што падае на вочы, я даўно ведаю, як і тое, што Лінэя — добрая і валявая натура.

З Лінэяй мне трэба абгаварыць атрыманне маёй стыпендыі. Пакуль я думала, калі гэта лепш зрабіць, яна сама падышла да мяне ў абедзеннай залі і запрасіла зайсці да яе пасля фікі — піцца кавы ці гарбаты з прысмакамі. Наша школьная фіка а дзясятай раніцы, да яе падаюць сухія хлябцы.

— Вы разумееце мяне? Разумеете тое, што я кажу? — вымаўляючы словы марудна і выразна, удакладняе Лінэя па-шведску, крыху нахіліўшыся над столікам, за якім мы сядзім з аднагрупніцамі.

Я разумею, хоць і бянтэжуся. Збянтэжанасць — мой звычайны стан тут. Шведская мова ставіць мяне ў нязвычайную сітуацыю: каб данесці да мяне інфармацыю, людзі мусяць рабіць намаганні, быццам я кепска чую ці цяплю. Раней я заўжды гаварыла ў Швецыі па-англійску, і таму мне не даводзілася выглядаць тормазам, гэта цалкам новы для мяне досвед.

Кабінет Лінэі з боку калідора мае шкляную сцяну. Усе могуць бачыць, калі кіраўніца школы на працы.

Для нарад з калегамі ў кабінете рэктаркі ёсць круглы столік з крэсламі, але дарагога начальніцкага крэсла, седзячы ў якім было б зручна дамінаваць над

падначаленымі, няма. Лінэя працуе, стоячы за канторкай.

Размова пра стыпендыю занадта важная, каб тупіць, таму я прашу Лінэю перайсці са мной на англійскую і на час размовы ператвараюся ў разумную.

Раніцай суседка па калідоры паставіла свой сняданак разагравацца ў мікрахвалёўку і пайшла. Пакуль я налівала сабе кефір, за маёй спінай пачуўся грукат. Гляджу — мікрахвалёўка, што мацавалася да сцяны, абвалілася і павісла толькі на адным куце над шафай для сартыроўкі смецця.

Вяртаюся ў пакой.

— Мацільда, уяўляеш, мікрахвалёўка абвалілася.

— Гэта я абваліла. Я ўчора адчыніла яе, і печка абрынулася. Гэтая кухня літаральна развальваецца!

Стары Вэстэргордэн напраўду стары. Учора адвалілася сценка маёй шуфлядкі, давялося прыладжваць яе назад. У дзвярах у нашым пакоі ручка адламаная напалову. У Новым Вэстэргордэне нібыта ўсё новае, і пакоі з уласнымі, а не агульнымі на паверх душавымі кабінкамі і прыбіральнямі. Мацільда паўсюль гасцюе, таму ведае.

Яна ходзіць у душ раніцай і, відаць, знаходзіць яго прыкручаным для сябе завысока, я забываю яго апускаць. А я наведваю душ увечары, і ён штораз прыкручаны нізенька.

Я туды хаджу ў шортах і кашулі, а Мацільда проста загортваецца ў ручнік. Ну, добра, думаю, схаджу і я гэтак. Але калі ручніком пэўнай плошчы абкруціцца Мацільда — гэта адно, а калі даўгальгая я — гэта іншае. Ёсць нюансы.

Выходжу з душа — як на заказ: нейкі дарослы мужчына стаіць побач, адкуль толькі ўзяўся. — Даруйце! — выгукнуў і тут жа схваўся за дзвярыма, што вядуць на другі паверх і да выхаду з інтэрната.